

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ В СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (французький досвід)

УДК 373.5.048.4(44)

Ольга Хміль, старший викладач кафедри романської філології та компаративістики
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ В СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (французький досвід)

У статті розглянуто проблему організації шкільної та професійної орієнтації учнів у загальноосвітніх колежах та ліцеях Франції, методи, засоби та форми її проведення.

Ключові слова: шкільна орієнтація, професійна орієнтація, коледж, загальноосвітній і технологічний ліцей, професійний ліцей, цикл навчання, професійна інформація, професія, метод профорієнтаційної роботи.

Лит. 5.

Olga Khmil'

PROFESSIONAL ORIENTATION IN SYSTEM OF SECONDARY EDUCATION (French experience)

In the article the problem of organization of school and professional orientation of students is considered in general colleges and lyciums of France, methods, facilities and forms of her realization.

Key words: school orientation, professional orientation, college, general and technological lyceum, professional lyceum, cycle of studies, professional information, profession, method of proforientation work.

Постановка проблеми та її актуальність. Серед множини педагогічних завдань сучасної загальноосвітньої школи дедалі більшого значення набувають питання професійної орієнтації молоді. Ефективне відтворення трудових ресурсів є першоосновою суспільної стабільності та добробуту, а трудове самовизначення та працевлаштування є важливою обставиною особистісного соціального добробуту громадян. Сучасне суспільство є простором відносно вільного вибору життєвого шляху особистості і через це ставить перед нею досить складні завдання. Тому й виникає потреба в цілеспрямованому здійсненні професійної орієнтації, яка б допомогла молодим людям у їх професійно-трудоному самовизначенні і сприяла б тим самим віднайти своє місце в суспільстві. Досвід французької школи, яка має у цій галузі значні успіхи, заслуговує уваги.

Мета статті. Дослідити та проаналізувати практику організації роботи з професійної орієнтації учнів у французьких колежах та ліцеях.

Виклад основного матеріалу. Аналізуючи становлення і розвиток системи шкільної освіти у Франції можна стверджувати, що основні зусилля були спрямовані насамперед на пошук ефективних шляхів здійснення загальноосвітньої та професійної підготовки молоді відповідно до економічних, політичних та соціальних змін у суспільному житті країни. “У генеральній диспозиції всіх еволюційних змін у системі освіти Франції, – зазначає дослідник Н. Лавриченко, – можемо вбачати витоки особливої уваги

французької педагогічної думки до освіти та виховання як до механізму соціалізації школярів і насамперед до такого інтегративного моменту цього процесу, як формування передумов ефективної професійної підготовки та адекватного професійного самовизначення молоді” [1, 218].

Діюча сьогодні у Франції система шкільної і професійної орієнтації розроблялася протягом десятиліть у рамках загальних реформ французької школи. Ще у післявоєнні роки (1944 р.) один із принципів проекту реформи Ланжевена-Валлона передбачав шкільну професійну орієнтацію учнів з опорою на індивідуальні здібності. Вперше в офіційному документі було вказано на необхідність забезпечення шкіл психологами та спеціалістами з професійної орієнтації, завдання яких полягатиме у виявленні індивідуальних здібностей учнів з метою наступного професійного орієнтування [3, 42].

Допомогти учням обрати той тип навчання, який найбільше відповідає їх здібностям, не дозволити помилитись у виборі життєвого шляху – таким було одне із ключових положень реформи освіти 1959 року, реалізація якої привела до введення в організацію навчального процесу циклу спостереження за учнями 6 – 5 класів (у Франції прийнята зворотня нумерація класів), створення при класах ради з орієнтації. До складу ради входили вчителі, завдання яких полягало в постійному спостереженні за учнями з метою виявлення і розвитку їх індивідуальних здібностей і нахилів та відповідно наступної шкільної та професійної орієнтації.

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ В СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (французький досвід)

Наказом від 6 січня 1959 року, який проголосив, що державні центри професійної орієнтації поширюють свою діяльність на державні шкільні установи всіх рівнів і типів і перетворюються на центри шкільної та професійної орієнтації були закріплені співробітництво та взаємодія профорієнтаційних та середньоосвітніх структур у справах підготовки молоді до активної життєдіяльності. Новоутворені структури об'єднали у собі як діяльність щодо шкільної орієнтації (вибір напрямку освіти та навчального закладу), так і безпосередньо роботу з професійної орієнтації [3, 68].

Професійна орієнтація учнів інтегрувалась у систему освіти поступово. Якщо раніше професійна орієнтація учнів була скерована на задоволення кадрових потреб держави, то на сучасному етапі головною метою професійної орієнтації є задоволення професійних інтересів і потреб самих школярів.

Діюча сьогодні у Франції наукова концепція професійної орієнтації розроблялася в рамках реформи французької школи, яка розпочалася в 1975 році. Реформа Абі (за прізвищем тогочасного міністра національної освіти) не тільки перебудувала зміст освіти у французькій школі, але й намітила основні напрямки проведення профорієнтаційної роботи. Починаючи з 1996 року в країні взято курс на утвердження концепції “виховання орієнтації”. Нова концепція передбачає два напрямки педагогічної діяльності. Це, насамперед, знайомство з професіями і шляхами їх здобування, і пізнання учнями самих себе, тобто пізнання своїх інтересів, здібностей, потреб, можливостей.

На думку французьких учених, найважливішою особливістю нового підходу є педагогічна спрямованість професійної орієнтації. Тому основні зусилля повинні бути спрямовані на те, щоб виховати у молоді “здатність робити вибір”, а також вміння враховувати при цьому всі об'єктивні і суб'єктивні фактори, які впливають на нього. Тільки за таких умов молоді люди зможуть забезпечити собі самостійність в економічному, соціальному і особистому житті [4, 12].

Не менш важливою рисою сучасної концепції профорієнтації є її інформаційна спрямованість. Адже від рівня знань про економічні, соціальні, психологічні умови праці, від розуміння тих вимог, які ставить та чи інша професія перед людиною, залежить ступінь готовності до професійної діяльності. Тому важливого значення набуває вивчення впливу отриманої інформації на вибір професії. Як стверджують французькі вчені, розуміння учнем того, що в одній сфері діяльності

він зможе працювати більш успішно і добитись кращих результатів, ніж в іншій, суттєво впливає на його плани.

Незважаючи на ряд шкільних реформ, які проводилися з 1959 року, ієрархічна структура французької школи зберігається по сьогоднішній день. Обов'язкове навчання школярів у сьогоднішній Франції починається із 6-річного віку і протягом 5 років продовжується за єдиними програмами так званого елементарного циклу початкової школи. Після закінчення елементарного циклу учні переходять у VI клас загальноосвітнього коледжу і навчаються в ньому протягом чотирьох років. Після закінчення коледжу, досягнувши 16-річного віку, учень може припинити навчання або ж продовжити його в одному із двох типів ліцеїв: загальноосвітньому і технологічному ліцеї (три роки навчання) чи в професійному ліцеї (2 – 3 роки навчання).

Профорієнтаційна робота з учнями французьких шкіл активно ведеться вже з початку їх навчання у коледжі і передбачає розв'язання таких головних завдань:

- забезпечення високого рівня загальноосвітньої підготовки учнів;
- ефективне, дійове інформування учнів про світ професій, ринок праці та проблеми зайнятості;
- здійснення індивідуальної психолого-педагогічної роботи, спрямованої на розвиток природних здібностей та формування адекватного образу “Я”-особистості.

На реалізацію першого завдання спрямовані зусилля всього педагогічного колективу; у розв'язанні другого значна роль відводиться вчителю-предметнику з “Технології”, а також раднику з професійної орієнтації; за розв'язання третього головна відповідальність покладається на спеціаліста-профконсультанта та шкільного психолога. Таке розмежування компетенцій означає, проте, лише посилення системності педагогічного впливу [1, 223].

Середня освіта в Франції включає п'ять педагогічних циклів: цикл спостереження і адаптації, центральний цикл, цикл орієнтації, цикл визначення, випускний цикл [2, 107]. Перші три цикли відносяться до навчання в коледжі, а два останні – в ліцеї. Кожний цикл пов'язаний з розв'язанням конкретних педагогічних завдань у галузі професійної орієнтації учнів.

Цикл спостереження і адаптації складає VI клас коледжу. На цьому етапі практична робота полягає у вивченні особистості учня, у визначенні його здібностей, нахилів, рівня знань, психофізичних даних, індивідуальних рис характеру. Важливу роль у цьому відіграють

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ В СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (французький досвід)

тести, результати яких фіксуються в особовій справі учня.

Два наступні роки навчання у коледжі (V – IV класи) складають центральний цикл. Професійна орієнтація в цьому циклі доповнюється знайомством учнів з різноманітністю світу професій. У V класі учням пропонують обрати додаткові предмети для вивчення за їх інтересами і здібностями. Серед них древні мови, поглиблене вивчення першої іноземної мови або друга іноземна мова, технологічні науки. Починаючи з IV класу учні, за бажанням, можуть пройти стажування на підприємстві (візит з метою знайомства з професією, або з метою спостереження).

Найважливішим циклом навчання в коледжі є цикл орієнтації (III клас). Після закінчення цього циклу, який є останнім роком навчання в коледжі, учень повинен визначити свій подальший шлях навчання: загальноосвітній і технологічний ліцей, професійний ліцей або центр професійного навчання. Тому професійна робота в цьому циклі сконцентрована на інформуванні учнів про різні навчальні напрямки, профілі, професії, до яких вони готують.

Цикл визначення та випускний цикл відносяться до ліцею. Як в загальноосвітньому і технологічному ліцеї, так і в професійному ліцеї навчання має профільний характер, який передбачає різні напрямки, секції і профілі навчання. Як зазначають дослідники І. Шамсутдинова та О. Павлова, “це сприяє зближенню навчальної і професійної орієнтації, де остання виступає як стратегія професійного майбутнього учня, а навчальна – як його тактика. Навчальну орієнтацію французьких учнів розуміють як комплекс міроприємств для надання допомоги учням у виборі напрямку навчання, а також в подоланні труднощів у навчанні; професійну – як комплекс мір для надання учням допомоги у виборі професії” [2, 108].

Перший рік навчання в загальноосвітньому і технологічному ліцеї (II клас) складає цикл визначення. Це період допрофільної підготовки учнів. По закінченні циклу визначення учень повинен вибрати навчальний профіль першого та випускного класів відповідно до своїх результатів навчання та можливостей. Так, наприклад, філологічна секція загальноосвітнього напрямку навчання пропонує учням на вибір чотири профілі навчання: “класична філологія”, “філологія і іноземні мови”, “філологія і мистецтво”, “філологія і математика”. У циклі визначення учні повинні остаточно визначитись із своїми професійними уподобаннями. З цією метою учням

пропонуються стажування на підприємствах, зустріч із спеціалістами різних професій тощо.

У першому класі учень може ще змінити як навчальний профіль, так і напрямок навчання. Якщо змінились його інтереси чи потреби, він може перейти з одного напрямку навчання в інший.

Найважливішим циклом навчання у загальноосвітньому і технологічному ліцеї є випускний цикл. Це останній рік навчання у загальноосвітній школі, період підготовки до екзаменів на ступінь бакалавра. Диплом бакалавра – це ключ до здобування вищої освіти. Профорієнтаційна робота в цей період сконцентрована на інформуванні про різні навчальні заклади професійної освіти, правила вступу в них, умов навчання, перспектив подальшого працевлаштування.

У професійному ліцеї учні повинні практично оволодіти певною професією. Навчання тут тісно пов'язане із виробничою практикою на підприємствах. Професійна орієнтація у цьому типі ліцею полягає у практичному знайомстві учнів з особливостями обраної професії, організацією праці, необхідними компетенціями.

В процесі профорієнтаційної роботи із шкільною молоддю французькі педагоги разом із позашкільними спеціалізованими службами застосовують різні засоби, форми і методи діяльності. З метою інформування про професії та знайомства з ними проводяться профорієнтаційні уроки, організовуються виставки, форуми професій, демонстрація фільмів і відеofільмів про професії та заклади професійної освіти. Для учнів-старшокласників коледжу організовуються тривалі екскурсії (як мінімум один тиждень) на підприємства з метою спостереження у професійному середовищі та знайомства з роботою підприємства. Часто проводяться зустрічі з колишніми учнями коледжу чи ліцею, із спеціалістами різних професій, які розповідають про особливості і специфіку своєї роботи, умови і організацію праці на підприємстві. Після візиту у професійне середовище учням пропонують скласти звіт у письмовій формі або прес-дос'є про ту чи іншу спеціальність тощо. Так використовується метод аналізу інформації, який тісно пов'язаний з методом складання документації. Останній здійснюється у формі інформаційно-пошукової системи – банків даних про професії на сайтах в Інтернеті або у формі презентаційних компакт-дисків.

Як вважають французькі дослідники, велике значення у професійній орієнтації учнів відіграє метод тестування. Різні види тестів дозволяють визначити розумові здібності учня, його

ПРОФЕСІЙНА ОРІЄНТАЦІЯ В СИСТЕМІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ (французький досвід)

інтелектуальний потенціал. Вони допомагають виявити професійні інтереси, нахили учня і дозволяють самому учневі усвідомити свої можливості і чіткіше уявити собі самого себе [5, 32].

В практиці професійної орієнтації широко застосовується метод бесіди. Як правило, бесіда проводиться з групою учнів. Це може бути, наприклад, обговорення переглянутого фільму про професії.

Заслужує уваги так званий метод “історії життя”, який успішно застосовується у французькій практиці професійної консультації учнів. Він полягає в тому, що учні по черзі готують розповіді від імені людини певної професії, яка опинилася в певних життєвих обставинах, які вплинули на її професійну діяльність. Після кожної такої розповіді починається дискусія. Кожний учень може висловити свою точку зору, запропонувати своє рішення. При цьому консультант тільки спостерігає за ходом дискусії, не втручаючись у неї. Інколи він вносить корективи і обов'язково бере участь у підведенні підсумків. На думку французьких дослідників, мета такого методу – навчити молодих людей долати життєві труднощі, приймати правильні рішення в складних ситуаціях.

Питаннями профорієнтаційної роботи у сьгоднішній Франції займаються три національні агенції, які існують паралельно. Це, насамперед, Національне бюро з освітньої і професійної інформації, Центр професійної інформації і орієнтації і Національна агенція працевлаштування. Вони активно співпрацюють із середньоосвітніми закладами і забезпечують інформативну базу їхньої діяльності [4, 18].

Національне бюро з освітньої і професійної інформації знаходиться у відомстві Міністерства національної освіти Франції. Воно випускає інформаційні бюлетні і довідники, видає брошури, які вміщують поради по вибору подальшого професійного шляху, брошури з рекомендаціями для студентів, створює фільми, присвячені проблемам профорієнтації, публікує результати анкетування учнів з метою виявлення найбільш популярних серед молоді професій. Бюро розробляє методичні рекомендації, посібники з освітньої і професійної інформації, профорієнтації і профтехпідготовки, здійснює загальну методичну роботу і координацію в даній галузі по всій країні, готує аналітичні огляди, організовує дослідження з метою вдосконалення інформації про професії і сприяє їх проведенню. На основі статистичних даних Національне бюро з освітньої і професійної інформації складає прогнози про майбутні потреби в кадрах профорієнаторів. До складу Національного

бюро з освітньої і професійної інформації входять регіональні бюро і місцеві відділення, завданням яких є збір і розповсюдження профінформації на місцевому рівні.

Профорієнтаційною роботою в школах займаються Центри професійної інформації і орієнтації, які знаходяться у відомстві Міністерства національної освіти Франції. В країні їх більше 500. Вони сприяють зближенню навчальної і професійної орієнтації. Співробітниками цих центрів є радники з професійної орієнтації, психологи, лікарі. Радники з професійної орієнтації надають консультації учням та їх батькам з питань вибору напрямку подальшого навчання чи місця роботи підлітків. При центрах створені ради з орієнтації, до складу яких входять керівництво центру, а також адміністрації всіх навчальних закладів департаменту, викладачі шкіл і представники батьків учнів. Центри координують профорієнтаційну роботу в школах, розробляють шкільні програми з профорієнтації учнів, керують роботою шкільних учителів і організацією батьків, беруть участь у профорієнтаційних міроприємствах. Центри професійної інформації і орієнтації надають профконсультації, займаються профдіагностикою за допомогою психологічних тестів і спеціальної апаратури для визначення психологічних характеристик учнів.

Крім профорієнтаційної роботи із школярами, центри проводять важливу роботу по подачі інформації про професії і їх вимоги до людини. Оскільки вибір учня значною мірою залежить від якості інформації, якою він володіє і яка дозволяє йому до закінчення школи приймати обдумані рішення, багато уваги приділяється розвитку інформаційних служб.

Національна агенція працевлаштування із розгалуженою сіткою державних агенцій надає посередницькі послуги по працевлаштуванню всім віковим групам населення, але лиш у небагатьох державних агенціях існують спеціалізовані відділення і спеціалісти по роботі з молоддю.

Національний інститут демографії, Міністерство праці надають допомогу в розробці стратегії і тактики професійного орієнтування молоді. Співробітники університетських центрів інформації та орієнтації половину робочого часу проводять у ліцеях, здійснюючи консультації. Провідні промислові компанії забезпечують технічне оснащення центрів документації та інформації в середньоосвітніх закладах.

Висновок. Отже, у Франції існує ретельно відпрацьована система шкільної і професійної орієнтації. Вона спрямована на розвиток

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ В НАЦІОНАЛЬНОМУ СТИЛІ СПІЛКУВАННЯ КРАЇН СВІТУ

здібностей, інтересів, потреб і можливостей кожного школяра, на формування у молоді культури професійного самовизначення, на соціалізацію молоді відповідно до потреб сучасного суспільства. На середньому етапі навчання в загальноосвітній школі (VI–III класи) робота з професійної орієнтації зосереджена на знайомстві учнів із різноманітними професіями. В старших класах (II, I, випускний класи) вона сконцентрована, насамперед, на різних шляхах освітньої підготовки в системі професійного навчання. Така організація проведення профорієнтаційної роботи пояснюється поступовою диференціацією учнів спочатку по навчальних напрямках (після закінчення коледжу), а потім по навчальних секціях і профілях (I і випускний класи ліцею). Професійна орієнтація носить комплексний характер, а застосування

різних форм, методів та засобів суттєво підвищують виховний потенціал профорієнтаційної роботи. Важливу роль у шкільній та професійній орієнтації учнів відіграють не тільки педагоги, а й позашкільні спеціалізовані служби.

1. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації. Європейські обриси. – Київ. – 2000. – 443 с.

2. Шамсутдінова И.Г., Павлова О.И. Профессиональная ориентация учащихся во Франции. // Педагогика. – 2007. – №4. – С. 101–111.

3. Auduc J.-L., Bayard-Pierlot J. Le système éducatif français. – CRDP. – Académie de Créteil. – 2000. – 192 p.

4. Bouyx B. L'enseignement technologique et professionnel. – La documentation française. – CNDP. – Collection Systèmes éducatifs. – 1997.

5. Rault C. La formation professionnelle initiale. – Notes et Études documentaires. – №4987. – La Documentation française. – 1994.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2010

УДК 339.9:658.8

Наталія Примаченко, здобувач, викладач

Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка

МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ В НАЦІОНАЛЬНОМУ СТИЛІ СПІЛКУВАННЯ КРАЇН СВІТУ

У статті висвітлюються питання, що стосуються світового господарства та України в міжнародних економічних відносинах, курсу який вивчається студентами факультетів менеджменту і маркетингу, які оволодівають професією маркетолога для сучасної ринкової економіки з відповідним рівнем формування професійних компетенцій. Стаття є корисною для студентів, аспірантів і викладачів, для фахівців, які займаються маркетинговою діяльністю.

Ключові слова: міжнародний маркетинг, маркетолог, сільське господарство, промисловість, населення.

Літ. 13.

Natalia Prymachenko

INTERNATIONAL MARKETING IS IN NATIONAL STYLE OF INTERCOURSE OF THE WORLD COUNTRIES

The article up the questions, which are connected with world economy and Ukraine in the international economic relations also with the course which is learned by students of the faculty of management and marketing. The article is helpful for students, postgraduate students and lecturers, specialists, which practice marketing activity.

Key words: international marketing, marketing specialist, agriculture, industry, population.

Актуальність проблеми. Маркетологи в міжнародній діяльності дотримуються різних поглядів на те, якою мірою представники різних народів повинні враховувати національні особливості спілкування при веденні спільних справ. Слід зауважити, що в бізнесі з'являється все більше людей, які не володіють досвідом міжнародного спілкування, а ведуть справи лише в національному стилі. Національний стиль спілкування, лише типовий, найпоширеніший, найімовірніші особливості мислення та поведінки.

Ці риси не обов'язково притаманні всім представникам нації.

Аналіз останніх публікацій. Проблемі міжнародного маркетингу та його вивчення у ВНЗ присвячено значну кількість робіт. Її зокрема досліджували: І.І. Дахно [4], М.М. Єрмошенко [5], В.Г. Кремень [6], В.В. Козак [7], І.Р. Михасюк, З.М. Мальський [9], Н.Ф. Ничкало, В.О. Кудін [12], Н.М. Примаченко [13], Т.М. Циганкова [14] та ін. Більшість публікацій присвячено організації виробництва та збуту товарів і послуг, не вдаючись